

TAL TECH

Anija vald Harku vald Jõelähtme vald Keila linn Kiili vald Kose vald Kuusalu vald Lohsa
linn Lääne-Hariu vald Maardu linn Raasiku vald Rae vald Saku vald Saue vald Tallinna linn
Viimsi vald Hiiumaa vald Alutaguse vald Jõkvi vald Kohtla-Järve linn Lügansi vald Narva
linn Narva-Jõesuu linn Sillamäe linn Haapsalu linn Tapa vald Vinni vald Viru-Nigula vald Vormsi vald Väike-Maarja
Järva vald Paide linn Türi vald Haapsalu vald Hädemeeste vald Kihnu vald Kõhla vald Märjamaa
Kadrina vald Rakvere linn Rakvere vald Rõpina vald Saarde vald Saaremaa vald Elva vald Kambja vald Kastre vald
vald Kanepi vald Põlva vald Pärnu linn Saarde vald Tori vald Kõhla vald Kõhla vald Kõhla vald Kõhla vald
Põhja-Pärnumaa vald Muhu vald Pärnu vald Rõpina vald Saarde vald Saaremaa vald Elva vald Kambja vald Märjamaa
vald Rapla vald Nõo vald Peipsiääre vald Tartu linn Tartu vald Otepää vald Tõrva vald Valga
Luunja vald Mulgi vald Põhja-Sakala vald Viljandi linn Viljandi vald Antsla vald Rõuge vald
Setomaa vald Võru linn Võru vald

KOHALIK OMAVALITSUS

TALLINNA
TEHNIKAÜLIKOO

KÜLLI TARO

2016 doktorikraad (PhD) avalikus halduses, TTÜ

2007 magistrikraad (MA) avalikus halduses ja sotsiaalsotsiaalses poliitikas, TÜ

2003 bakalaureusekraad BA avalikus halduses, *cum laude*, TÜ

Alates 2022–	Avaliku sektori juhtimise ja innovatsiooni magistriprogrammi juht
Alates 2021–	Teadmussiirde juht Tallinna Tehnikaülikool, Majandusteaduskond, Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut
2018–2021	Õiguskorra kaitse osakonna juhataja Õiguskantsleri Kantselei
2017–2018	Sotsiaalmajandusliku analüüsi juht Õiguskantsleri Kantselei
2013–2015	Riigivalitsemise programmi juht SA Eesti Koostöö Kogu
2005–2012	Auditijuht Riigikontroll
2004–2005	Audiitor Riigikontroll
2002–2004	Konsultant Riigikogu põhiseaduskomisjon
2000–2001	Haldusõiguse reformi töögrupi liige Justiitsministeerium

- Ametnikueetika nõukogu esimees (alates 2023)
- Kohalike omavalitsuste teenistujate arendamist
koordineeriv juhtrühma liige alates 2022
(rahandusministri kokku kutsutud)
- Avatud riigivalitsemise arengukomisjoni liige alates
2019 (riigisekretäri kokku kutsutud)
- Vabariigi Presidendi asutatud SA Eesti Koostöö Kogu
nõukogu liige alates 2018
- EL struktuurifondide prioriteetse suuna „Suurem
haldusvõimekus” juhtkomisjoni (Haldusvõimekuse
juhtkomisjoni) liige 2015-2019
- Haldusreformi ekspertkomitee liige 2014-2017
(riigihalduse ministri kokku kutsutud)

PEAMISED OMAVALITSUSKORRALDUST REGULEERIVAD SEADUSED

- Põhiseadus
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS)
- Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus
- Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus
- Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus
- Kohalike maksude seadus
- Teised seadused,
 - milles pannakse omavalitsustele ülesandeid (nt sotsiaalhoolekande seadus, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)
 - mis reguleerivad kohaliku omavalitsuse tegevust (nt avaliku teenistuse seadus, korruptsioonivastane seadus)

KOHALIKU OMAVALITSUSE KORRALDUSE SEADUS (KOKS)

- **§2. Kohaliku omavalitsuse mõiste**

(1) **Kohalik omavalitsus** on põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – **demokraatlikult moodustatud võimuorganite õigus, võime ja kohustus** seaduste alusel **iseseisvalt korraldada** ja **juhtida kohalikku elu**, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi.

- **§4. Omavalitsusorganid**

Omavalitsusorganid on:

1) Volikogu – kohaliku omavalitsusüksuse esinduskogu, mis valitakse valla või linna hääleõiguslike elanike poolt kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse alusel;

2) Valitsus – volikogu poolt moodustatav täitevorgan.

- **§7. Volikogu ja valitsuse õigusaktid**

(1) Volikogul ja valitsusel on õigus anda üldaktidena määrusi.

(2) Volikogul on õigus üksikaktidena vastu võtta otsuseid, valitsusel anda korraldusi.

(3) Volikogu ja valitsuse õigusaktid kehtivad antud omavalitsusüksuse haldusterritooriumil.

KOHALIKU OMAVALITSUSE ROLL

Avalike
ülesannete
täitmine

Demokraatlik
valitsemistasand

KOHALIKU OMAVALITSUSE AUTONOOMIA

- KOV autonoomia põhisuks on otsustusõigus kohaliku elu küsimuste lahendamisel. Enesekorraldusõigus (seaduse piires) kohaliku valitsemise korraldamisel.
- Põhiseaduse aluspõhimõtted: demokraatia, võimude lahusus ja tasakaalustatus.
- Subsidiaarsus ehk lähimuspõhimõte: lähim võimuorgan, kaaludes ülesande ulatust ja iseloomu ning efektiivsuse ja majanduslikkuse nõudeid (Euroopa kohaliku omavalitsuse harta, art 4 p 3).
- KOV kui põhiseaduslik institutsioon.
- KOV ei ole keskvõimule alluv täitevorgan. Kuni 1. märtsini 2018 olid maavalitsused riiklikud üldpädevusega kohahaldusüksused.
- Eesti on unitaarriik ehk KOV ei ole „riik riigis“.
- KOV autonoomiat saab piirata seadusega.

MIS ON KOHALIKU ELU KÜSIMUSED?

Riigikohtu 2010. aasta otsus (RKÜKo 16.03.2010, [3-4-1-8-09](#)):

- Tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmine, mis:
 - 1) sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud;
 - 2) eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.
- Kohalikud küsimused on need, mis **võrsuvad kohalikust kogukonnast** ega ole ühegi riigiorgani kompetentsis.

KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜLESANDED (KOKS § 6)

(1) Omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada vallas või linnas **sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalse andmist, eakate hoolekannet, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu, kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita.**

(2) Omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada antud vallas või linnas koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist, **juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses**. Nimetatud asutuste osas võidakse seadusega ette näha teatud kulude katmist kas riigieelarvest või muudest allikatest.

(2¹) Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal korraldab omavalitsusüksus lisaks käesoleva paragrahvi 1. ja 2. lõikes sätestatud ülesannetele sõjategevuses kannatada saanud isikute ja sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud isikute perekondade sotsiaalhoolekannet ning aitab kaasa isikute evakueerimisele ja evakueeritute majutamisele, toitlustamisele ning arstiabi andmisele.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi 1.–2¹. lõikes sätestatud ülesannetele otsustab ja korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi:

1) mis on talle pandud **teiste seadustega**;

2) mis **ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada** ja korraldada.

(4) Omavalitsusüksus **täidab riiklikke kohustusi**:

1) mis on talle pandud seadusega;

2) mis tulenevad selleks volitatud riigiorgani ja antud volikogu vahelisest lepingust.

(5) Käesoleva paragrahvi 4. lõike punkti 1 alusel kohalikule omavalitsusele pandud kohustustega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.

HARIDUS

- Eesti Vabariigi haridusseadus
- põhikooli- ja gümnaasiumiseadus
- koolieelsete lasteasutuste seadus
- kutseõppeasutuse seadus
- huvialakooli seadus
- ...

TERVIS JA SOTSIAAL

- rahvatervise seadus
- tervishoiuteenuste korraldamise seadus
- ravimiseadus
- sotsiaalhoolekande seadus
- Eesti Vabariigi lastekaitse seadus
- noorsootöö seadus
- ...

VABA AEG, KULTUUR, SPORT

- rahvaraamatukogu seadus
- muuseumiseadus
- arhiiviseadus
- etendusasutuse seadus
- Spordiseadus
- ...

PLANEERIMINE, MAAKORRALDUS, EHITUS

- planeerimisseadus
- maakorraldusseadus
- ehitusseadus
- muinsuskaitse seadus
- ...

KOMMUNAALMAJANDUS

- teeseadus
- liiklusseadus
- ühistranspordi seadus
- ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus
- kaugkütteseadus
- jäätmeseaduse
- elamuseaduse
- loomakaitse seadus
- loomatauditõrje seadus
- ...

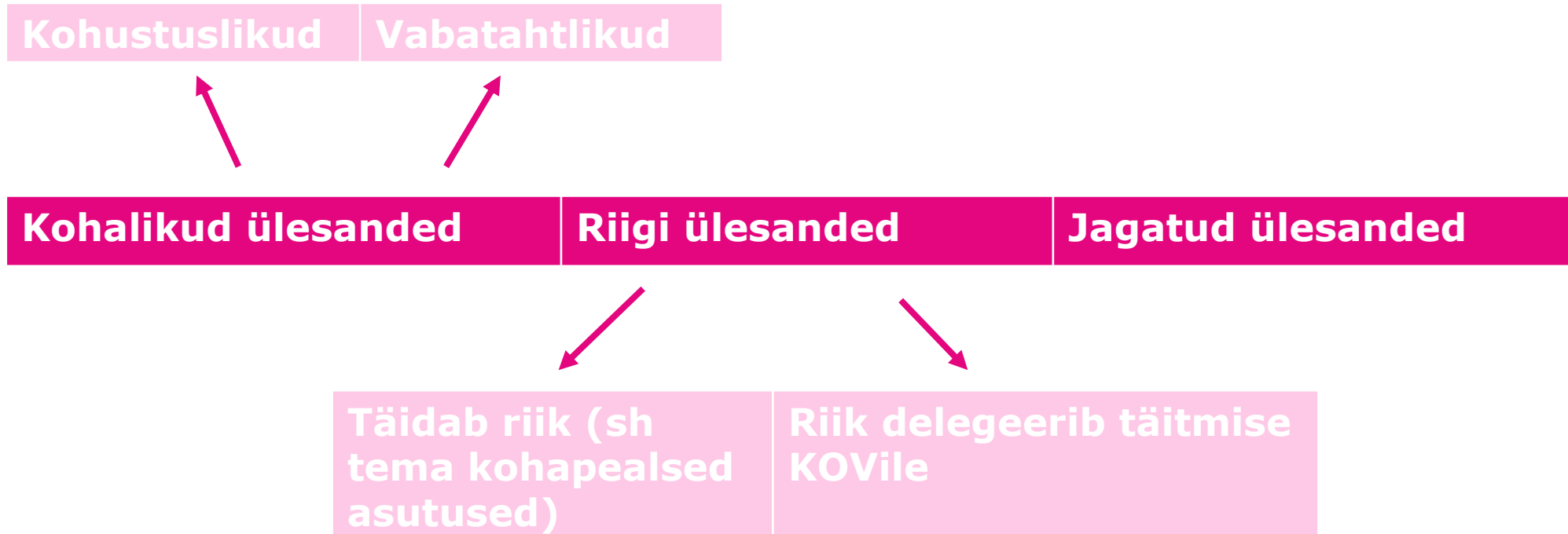
KESKKOND JA LOODUSKAITSE

- maapõueseadus
- kaevandamise seadus
- maaparandusseadus
- veeseadus
- metsaseadus
- keskkonnajärelevalve seadus
- keskkonnaseire seadus
- keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
- ...

AVALIK KORD JA TURVALISUS

- korrakaitse seadus
- hädaolukorras valmisoleku seaduse
- päästeseaduse
- rahuaja riigikaitse seadus
- ...

OMAVALITSUSTE TÄIDETAVAD ÜLESANDED

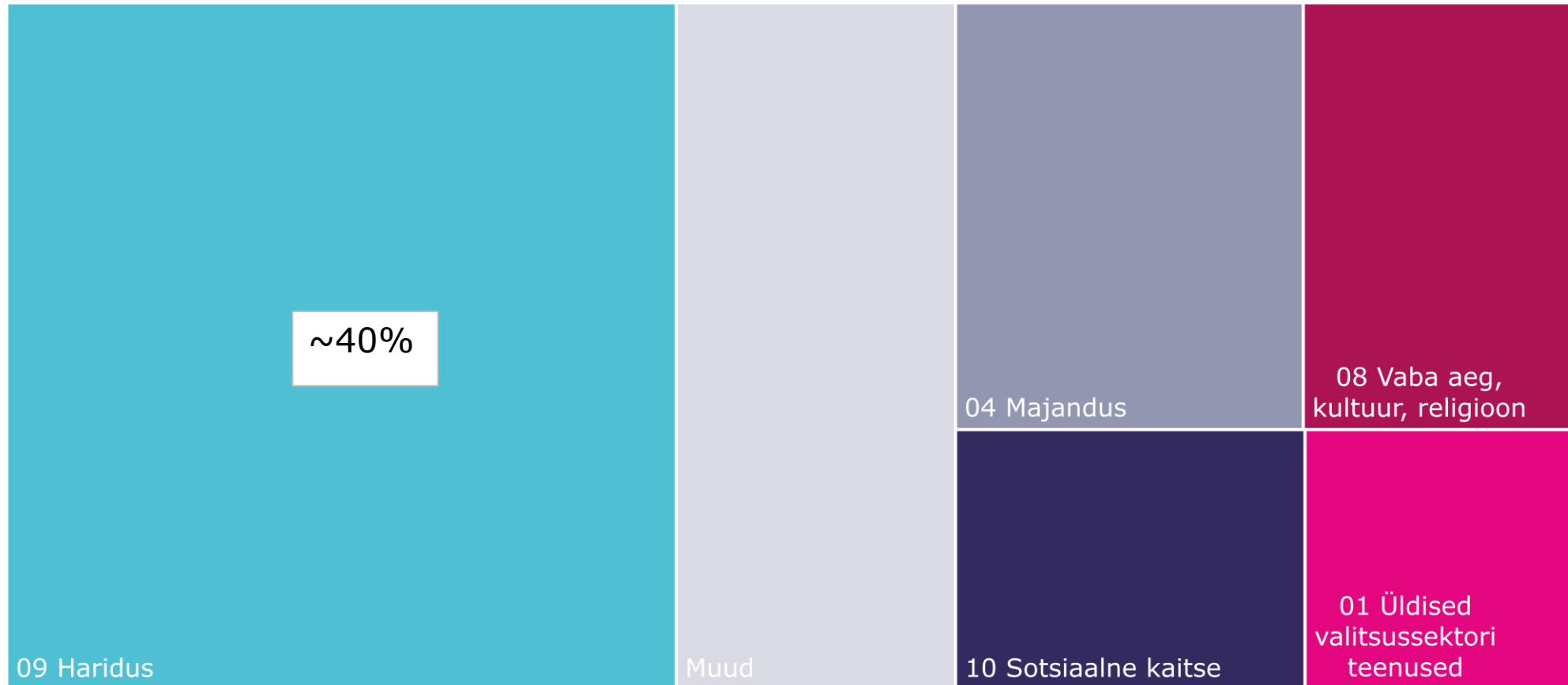

Kohaliku omavalitsuse üksustele **riiklike rahvastikuregistritoimingutega seonduvate ülesannete täitmise** korraldamisega seotud kulude hüvitamise määrad menetlusjuhtumi kohta on järgmised:

- 1) toimetulekutoetuse maksmise korraldamine 8,85 eurot;
- 2) sündide registreerimine 15,36 eurot;
- 3) elektroonilise avalduse alusel sündide registreerimine 4,19 eurot;
- 4) surmade registreerimine 9,31 eurot;
- 5) andmekogusse kandmiseks isikukoodi andmine 7,68 eurot;
- 6) Euroopa Liidust, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigist või Šveitsi Konföderatsioonist pärit kodanikule elukoha esmakordsel registreerimisel Eestis isikukoodi andmine 4,19 eurot;
- 7) isaduse omaksvõtu registreerimine 15,36 eurot;
- 8) abielu registreerimine 58,66 eurot; 9) lahutuse registreerimine 42,37 eurot;
- 10) nime muutmise registreerimine 33,52 eurot;
- 11) soo muutmise registreerimine 11,17 eurot;
- 12) vaimuliku juhendamine 27,93 eurot;
- 13) veebikeskkonnast saadud avalduse alusel tõendi väljastamise kulude hüvitis 5,03 eurot;
- 14) rahvastikuregistri väljavõtte väljastamine 5,87 eurot;
- 15) mitmekeelse standardvormi ja sellele lisatava rahvastikuregistri väljavõtte või korduva tõendi väljastamine, õigustatud huvi korral dokumendi väljastamine, korduva tõendi või muu perekonnasündmuse dokumendi väljastamine ning perekonnaseisudokumentide ja kohtuotsuste andmehõivekannete tegemine ja parandamine 16,76 eurot.

Allikas: 2024. aasta riigieelarve

KOHALIKE OMAVALITSUSTE VÄLJAMINEKUD VALDKONNITI

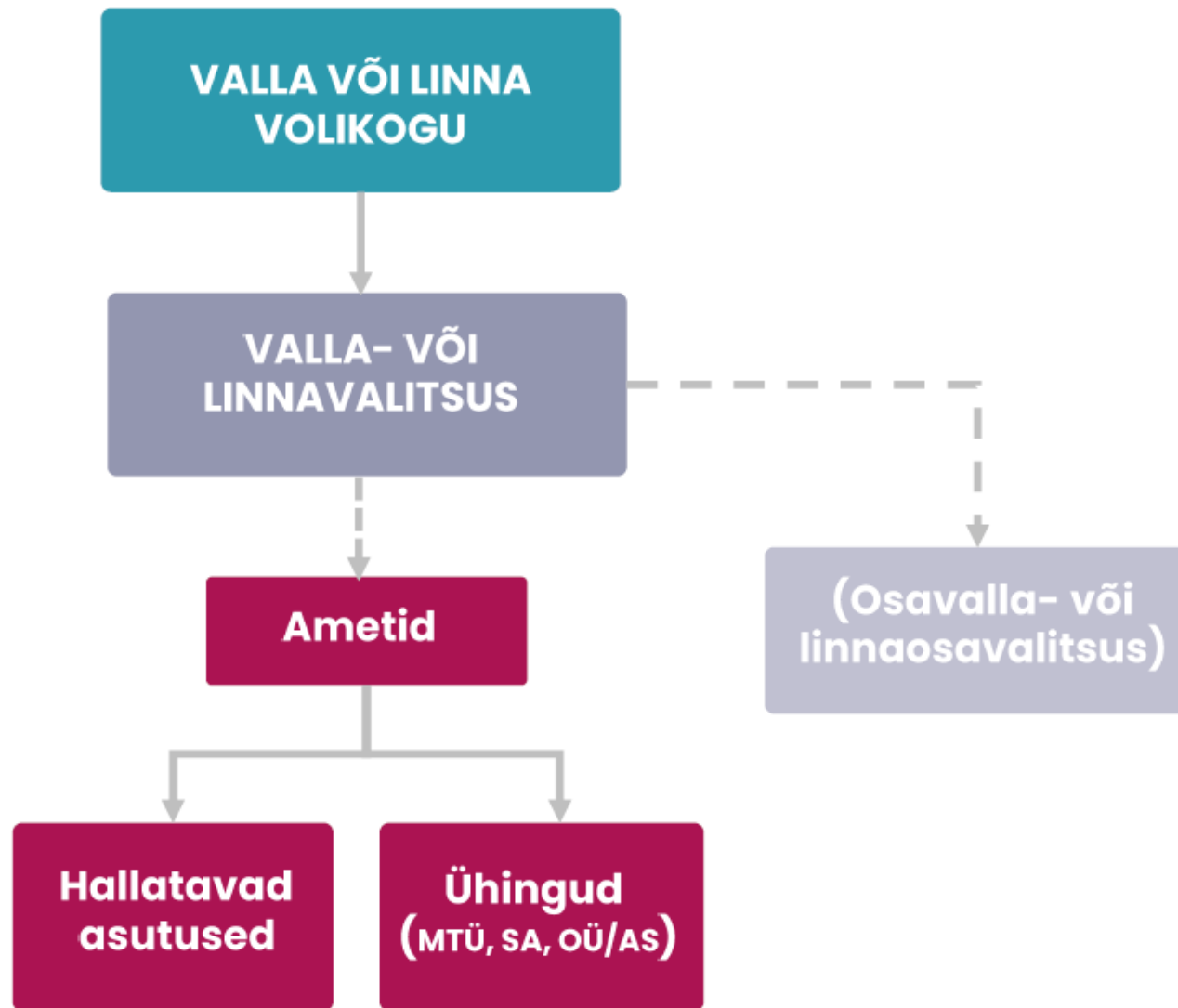

**AUTONOOMIA = ISE OTSUSTAMINE = ERINEVAD OTSUSED
≠ ÜHTSED TEENUSSTANDARDID**

KAS OMAVALITSUSED TAHAVAD ISE OTSUSTADA?

KOHALIKU OMAVALITSUSE JUHTIMISSKEEM

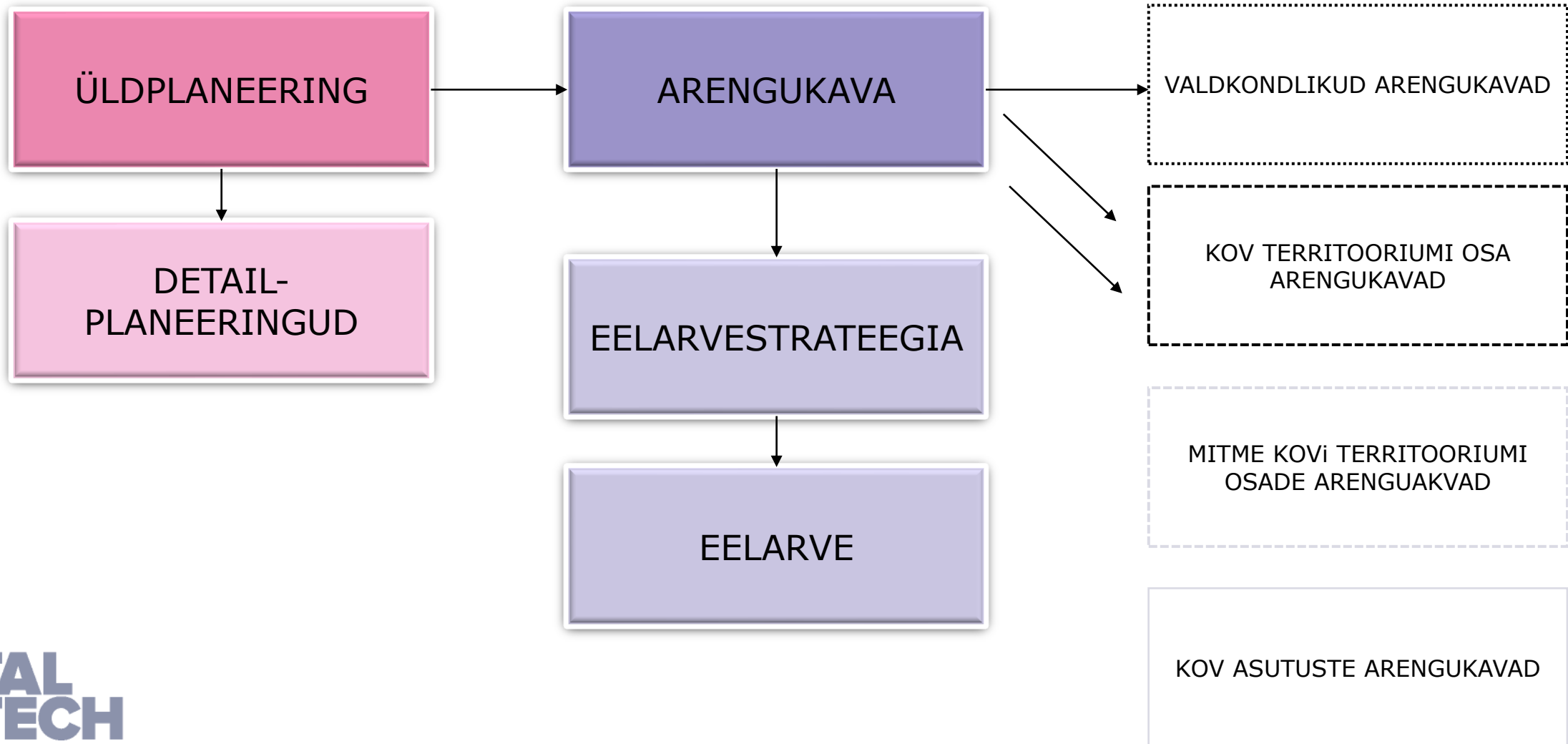

AMETITE/MANDAATIDE ÜHITAMATUS

Kas samaaegselt võivad kohalikku volikokku kuuluda ...

- Riigikogu liikmed - JAH (17.10.2005-16.10.2017 ei olnud lubatud)
- Vabariigi Valitsuse liikmed – EI
- KOV ametnikud – EI (volitused volikogus lõpevad)
- KOV ametiasutuste lepingulised töötajad – EI (volitused peatuvad, enne 17.10.2020 volitused lõppesid)
- KOV hallatavate asutuste juhid KOV volikogudes – JAH (on olnud arutusel ära keelata)
- Euroopa Parlamendi liige – JAH (enne 25.06.2021 ei võinud)

KOV STRATEEGIADOKUMENDID

KOV STRATEEGIADOKUMENTIDE SEOS TEISTE STRATEEGIATEGA

EUROOPA LIIDU
STRATEEGIAD

„EESTI 2035“

POLIITIKA PÕHIALUSED

VALDKONDLIKUD
ARENGUKAVAD

PROGRAMMID

ASUTUSTE ARENGUKAVAD

ÜLERIIGILINE
PLANEERING

MAAKONNA
ARENGUSTRATEEGIA

MAAKONNA
PLANEERING

RIIGIEELARVE STRATEEGIA

VALLA VÕI LINNA
ARENGUKAVA

VALLA VÕI
LINNA
ÜLDPLANEERING

RIIGIEELARVE

KOHALIKE OMAVALITSUSTE RAHASTAMINE

MAKSUTULUD

- Eraldi füüsilise isiku tulumaksust
- Maamaks
- Kohalikud maksud

TOETUS- JA TASANDUSFOND

- **Toetusfond** - valdkondlikud toetused (õpetajate tööjõukulu, koolilõunat, toimetulekutoetused, teede hooldus jne).
- **Tasandusfond** - valdade ja linnade eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks.

MUUD TULUD

- Investeeringu-toetused
- Tulu varalt
- Kaupade ja teenuste müük
- Keskkonnatasud (nt saastetasu, kaevandamistasu)
- Kohaliku kasu instrument (loomisel/rakendumisel)
- jne

MAKSUTULUD RIIKLIKELT MAKSUDELT

- **Füüsilise isiku tulumaks** –KOV elanike makstud maksust laekub 11,96% omavalitsusele.
 - Väiksema elanike arvu, tööhõive või keskmise palgaga piirkondades on tulumaksu laekumise osakaal KOV tulubaasist väiksem.
- **Maamaks** – 100% laekub omavalitsusele. Sõltub maa hinnast ja rakendatavast maksumäärast. Riiklik maks, aga maksumäärad ja osad maksuvabastused kehtestab KOV seaduses ette antud piirides.
 - 2012. a jõustus üleriigiline ühetaoline koduomaniku maamaksu vabastus.
 - Maade korraline hindamine aitab kaasa maamaksu potentsiaali tõusule.

KOHALIKUD MAKSUD

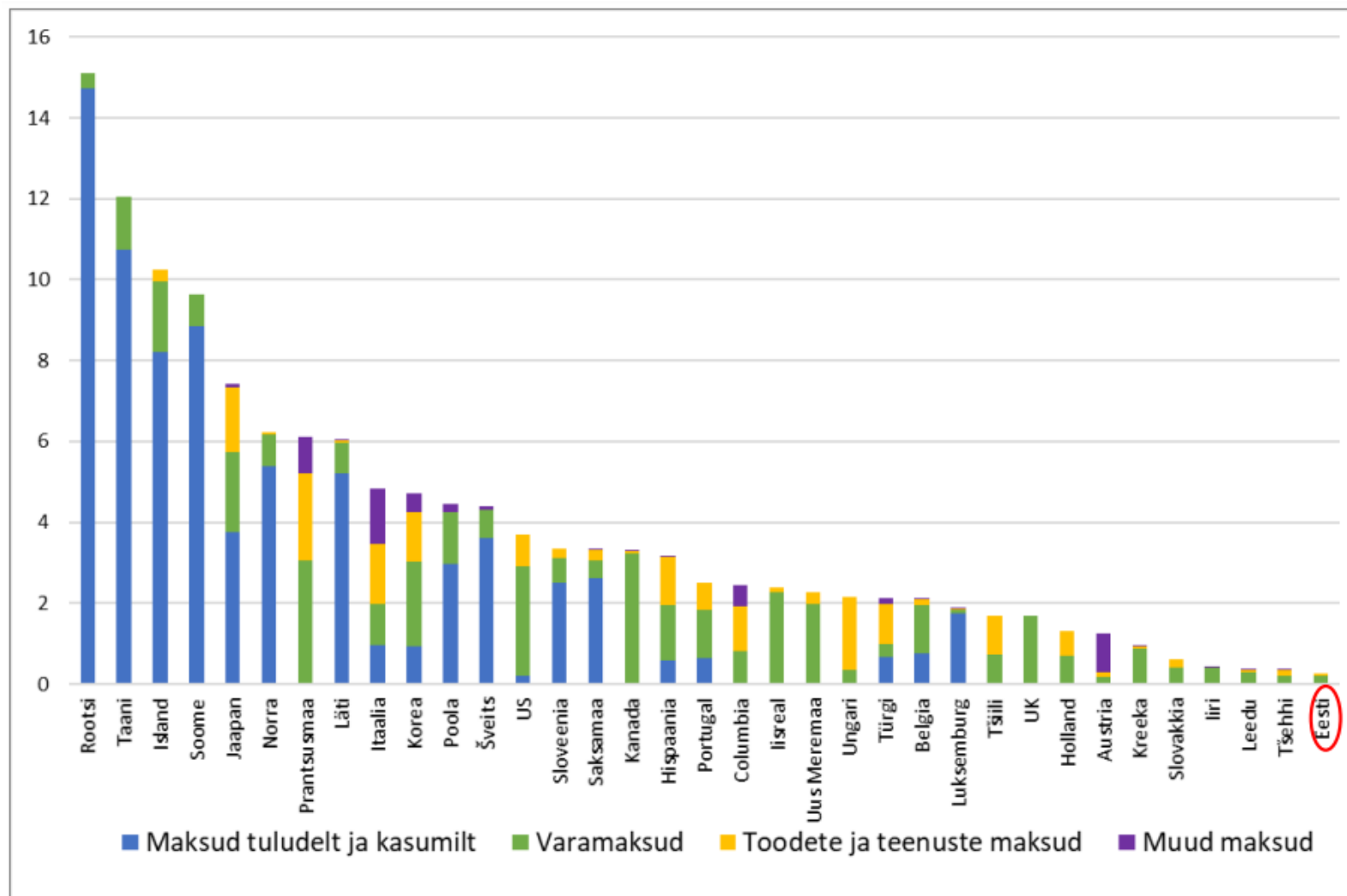
Kohalike maksude seadus (§ 5)

- Reklaamimaks
- Teede ja tänavate sulgemise maks
- Mootorsõidukimaks – ei ole kusgil praegu kehtestatud (riikliku automaksu kehtestamisega kaoks KOV maksude seadusest ära)
- Loomapidamismaks – ei ole kusgil praegu kehtestatud
- Lõbustusmaks – ei ole kusgil praegu kehtestatud
- Parkimistasu – suurim tuluallikas

Kohalike maksude laekumise osakaal Eestis on alla 1% KOVide põhitegevuse tuludest.

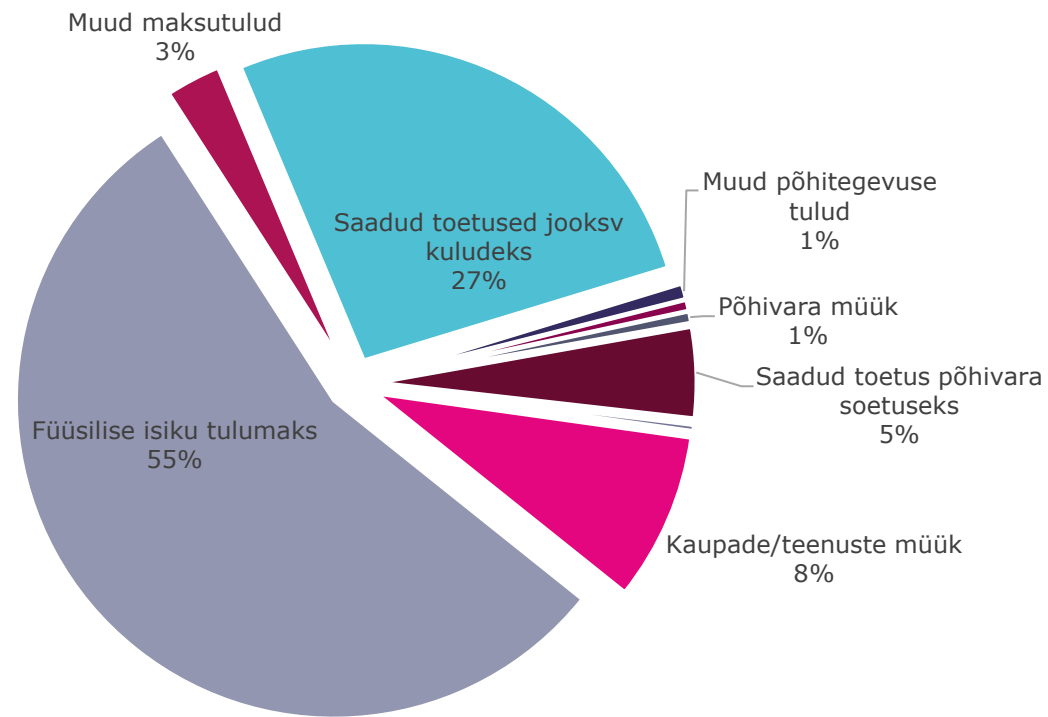
Kohalike maksude kogumisel suur administratiivkulu, mõju tulubaasi suurendamisele väike, maksubaas väike. Oluline ka omavalitsuste omavaheline konkurents.

KOHALIKE MAKSUDE OSAKAAL SKP-ST

Allikas: RaM. Paremad avalikud teenused läbi kohalike omavalitsuste võimestamise
Dataset: Revenue Statistics - OECD countries: Comparative tables. OECD 2019

OMAVALITSUSTE SISSETULEKUD 2022

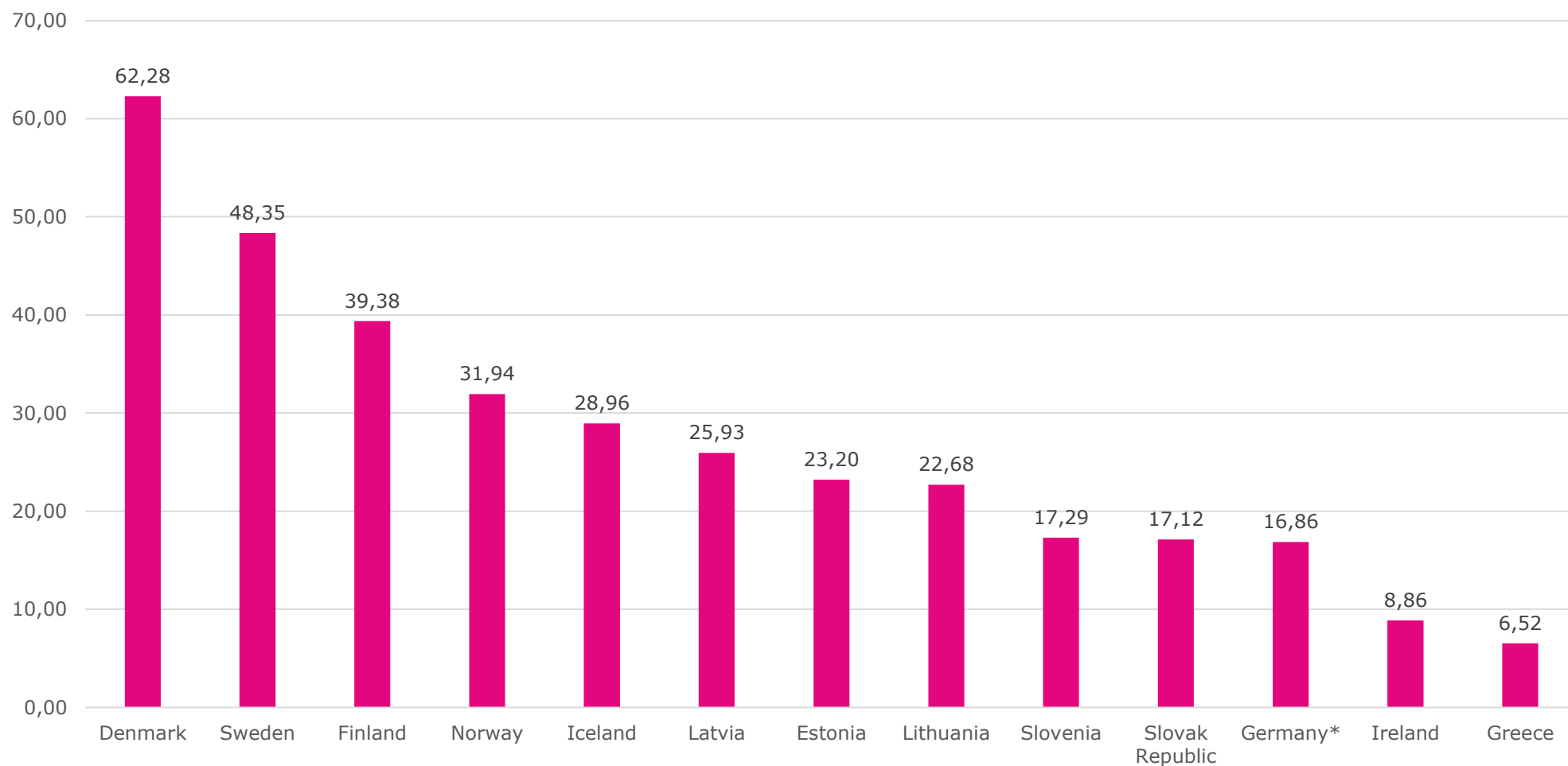
TOETUS- JA TASANDUSFOND (2023. A NÄITEL)

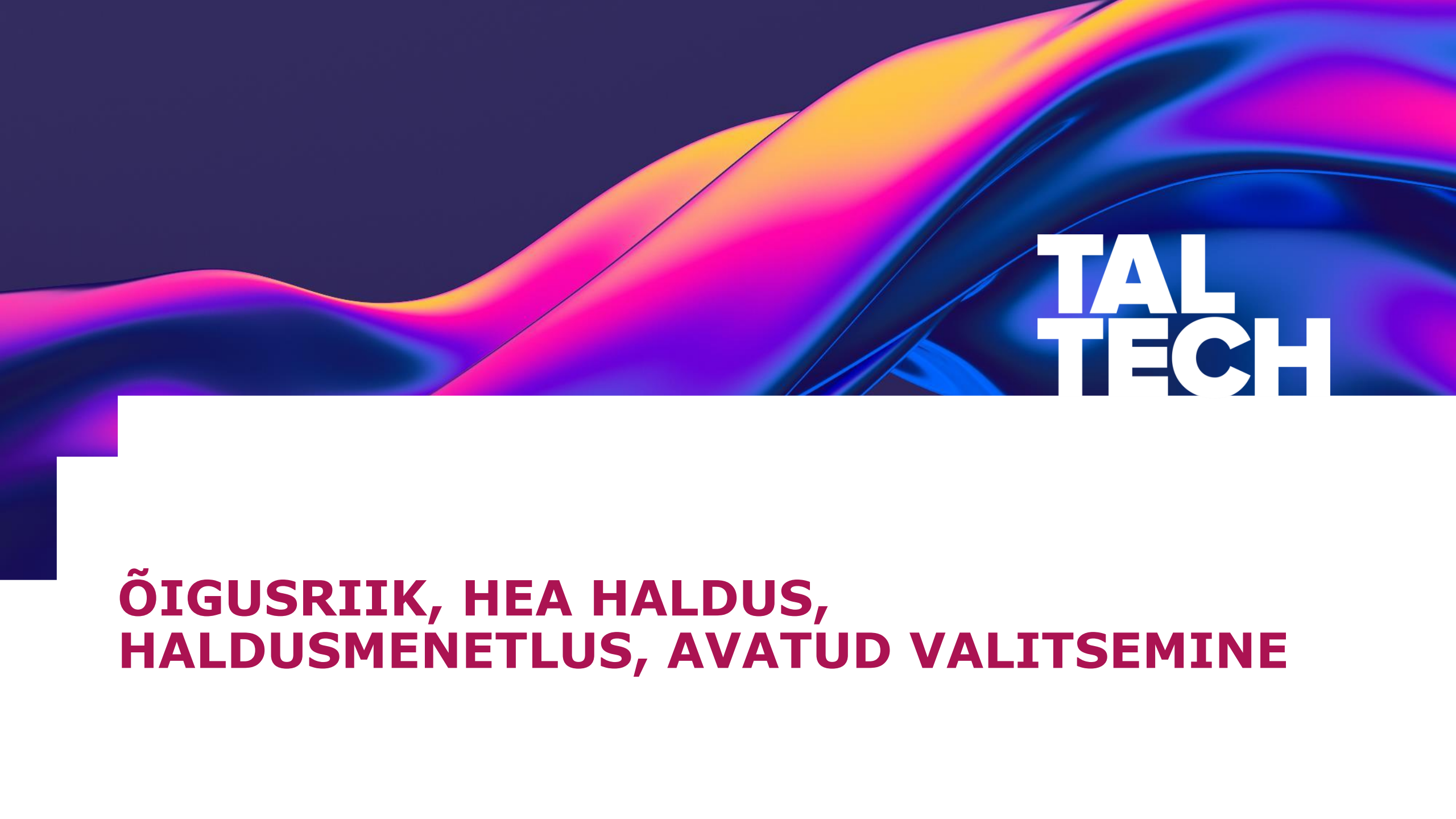
Toetusfond 640 mln eurot, sealhulgas

- üldharidus toetus – 468,3 mln eurot
- koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus - 15 mln eurot
- noorte huvitegevuse toetus - 10,3 mln eurot
- toimetulekutoetuse maksmise hüvitis – 38,5 mln eurot
- suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetus - 2,7 mln eurot
- matusetoetusteks – 4,0 mln eurot
- asendus- ja järelhooldusteenuse toetus – 21,3 mln eurot
- pikaajalise hoolduse toetus 39,2 mln eurot
- rahvastikutoimingute hüvitis – 1,1 mln eurot
- kohalike teede hoiu toetus – 29,3 mln eurot
- üle antud endiste riigiteede toetus - 0,06 mln eurot
- kõrgenenud kuludega toimetulemise toetus - 10,4 mln eurot

Tasandusfondi 107 mln, jaotus KOVide vahel

KOV kulude % kogu valitsussektori kuludest (2020)

**TAL
TECH**

**ÕIGUSRIIK, HEA HALDUS,
HALDUSMENETLUS, AVATUD VALITSEMINE**

ÕIGUSRIIK

- Riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel./.../ Täitmiseks kohustuslikud saavad olla üksnes avaldatud seadused. (PS § 3)
- Parlamendireservatsioon - kõik riigielus **olulised** küsimused otsustab Riigikogu või kõrgeima võimu kandjana rahvas.
- Seaduslikkuse põhimõte
 - õigusaktide hierarhia (PS – seadus - määrus), volitusnorm (piisava määratletuse kriteerium), üldakt (õigustloov akt) ja üksikakt
 - Seadusliku aluse põhimõte
- Põhiõiguste tagamise põhimõte
- Võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõte, riigivõimu (kohtuliku) kontrolli põhimõte
- Õiguskindluse põhimõte
 - tagasiulatuva jõu keeld
 - õiguspärase ootuse põhimõte
 - õigusselguse põhimõte
 - avaldamiskohustuse põhimõte
 - õigusrahu põhimõte (nt *vacatio legis*, aegumine)
- Proportsionaalsuse ja kaalutlusõiguse põhimõtted
- Hea halduse tava

HEA HALDUSE PÕHIMÕTTED

- Kodanikukeskne avalik haldus. Riik on loodud inimese jaoks, mitte vastupidi.
- „Midagi enamat“ õiguspärasusest, haldustegevuse kvaliteeti iseloomustav näitaja ([Nele Parrest 2007](#)).
- Põhiõigus heale haldusele on tuletatud PS §-dest 14 ja 10 (aga ka § 1, preambula jne). Pole selgelt piiritletud, st mõiste laieneb pidevalt.
- Riigikogu definitsioon 21.02.2018 otsuses „[Riigireformi ja hea halduse põhialused](#)”: inimesekesksus, põhiseaduse aluspõhimõtted, kohanemisvõimelisus, väike halduskoormus, õigusselgus ja arusaadavus, tõhus riigihaldus, selge vastutus
- Haldusmenetluse põhimõtted
- Aga ka inimlikkus, hoolivus, sõbralikkus, viisakus, vastutavus, korruptsioonivaba ehk aus riigijuhtimine, efektiivsus, innovatiivsus ...

ÜLDAKTID JA ÜKSIKAKTID

- **Õigusloovad aktid ehk õiguse üldaktid** - õigusaktid, mis sisaldavad õigusnorme (pädeva institutsiooni poolt kindlas korras loodud üldise iseloomuga, üldkohustuslik ja formaalselt määratletud käitumisreegel, mis tagatakse riigi sunniga).
- **Õiguse üksikaktid** - õigusaktid, mis ei sisalda õigusnormi. Õiguse üksikaktideks on näiteks otsused, korraldused ja käskkirjad. Üldaktides sisalduvate põhimõtete rakendamine kindlate üksikjuhtude reguleerimiseks.

Erinevus seisneb selles, kellele ja milliseid kohustusi õigusaktiga panna saab, nende vastuvõtmise ja vaidlustamise korras.

HALDUSMENETLUS – MIDA JA KUIDAS HALDUS TEEB

- **Haldusmenetluse seadus:** haldusmenetlus on haldusorgani tegevus määruse või haldusakti andmisel, toimingu sooritamisel või halduslepingu sõlmimisel.
- Haldusorgan on seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik. Sh kohaliku omavalitsuse üksuste asutused ja organid (valla- ja linnavolikogud ja -valitsused)
- Seadused (HMS+ eriseadused) reguleerivad haldusmenetluse materiaaõiguslikke (sisulisi) norme ning protseduurilisi ehk menetlusnorme.
- **Haldusakt** on haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalikõiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt.
- **Toiming** on haldusorgani tegevus, mis ei ole õigusakti andmine ja mida ei sooritata tsiviilõigussuhtes.

HALDUSMENETLUSE PÕHIMÕTTED

- Vormivabadus
- Eesmärgipärasus
- Uurimispõhimõte
- Kaalutusõigus
- Põhjendamiskohustus
- Proportsionaalsus
- Avalikkus ja andmekaitse
- Viivitamatu ja tähtaegne tegutsemine

HALDUSAKT JA TOIMING

- **Haldusakt** on haldusorgani poolt haldusülesannete täitmisel avalikõiguslikus suhtes üksikjuhtumi reguleerimiseks antud, isiku õiguste või kohustuste tekitamisele, muutmisele või lõpetamisele suunatud korraldus, otsus, ettekirjutus, käskkiri või muu õigusakt.
 - adreassaadi jaoks koormavaid (õigusi piiravaid) ja soodustavaid (õigusi andvaid) haldusaktid
 - reguleerivad ja tuvastavad haldusakte;
 - Üldkorraldused
 - osa- ja eelhaldusakt (§ 52
 - kõrvaltingimused
- **Toiming** on haldusorgani tegevus, mis ei ole õigusakti andmine ja mida ei sooritata tsiviilõigussuhtes.

HALDUSAKTI ÕIGUSPÄRASUS

1. Materiaalne ehk sisuline õiguspärasus:

- õiguslik alus
- kooskõla kehtiva õigusega
- proportsionaalsus
- kaalutlusvigade puudumine
 - Senises kohtupraktikas on rõhutatud, et ulatusliku kaalumisruumiga haldusaktide kohtuliku vaidlustamise korral toob haldusakti põhjendamata jätmine üldjuhul kaasa haldusakti tühistamise, sest kohtul ei pruugi olla võimalik hinnata haldusakti andmise aluseks olnud mõttekäigu õiguspärasust.
- õiguse üldpõhimõtete järgmine

2. Formaalne õiguspärasus:

- pädevusnõuded
- menetlusnõuded
- Vorminõuded

Liigitus: Aedmaa, A. jt (2010) Haldusmenetluse käsiraamat. Tartu Ülikooli kirjastus

Riigikohus tunnistas Keskkonnaameti automaatraieload õigusvastaseks

28. september 2023

Riigikohus rahuldab kohaliku keskkonnaühenduse, MTÜ Päraküla seltsi kaebused Pärnumaal kahele kinnistusele antud raielubade peale. Load kinnitas Keskkonnaameti algoritm, mis ei osanud arvestada rohevõrgustiku tuumala reeglitega.

Rohevõrgustiku eesmärk on iseäranis eri tüüpi ökosüsteemide, sh erinevat tüüpi metsade kui elupaikade säilitamine. See siiski metsa raiumist, sh lageraiet iseenesest ei välista. Seaduse järgi tuleb Keskkonnaametil rohevõrgustiku alal metsateatise registreerimisel kontrollida, kas raie lubamisel on koos teiste mõjudega tagatud rohevõrgustiku säilimine, toimimine, terviklikkus ja sidusus. Kohaliku keskkonnaühenduse vaidlustatud raielubade puhul ei hinnanud automaatsüsteem selliseid mõjusid juhtumipõhiselt. Teisalt ei näinud kehtiv üldplaneering ette piisavaid tingimusi konkreetse tuumala kaitseks. Keskkonnaamet kasutab sama algoritmi praegu laialdaselt.

Riigikohus leidis täna avaldatud otsuses, automatiseeritud otsuste õiguspärasuse eest vastutab infosüsteemi rakendav asutus, kes peab tagama, et infosüsteemi poolt kasutatud alusandmed oleks õiged, täielikud ja ajakohased ning et infosüsteem järgiks kõiki õigusest tulenevaid norme. Kui kättesaadav tehnoloogia ei võimalda neid nõudeid täita, peab otsustusprotsessis osalema ka inimene, lisas kolleegium.

Seadusega polnud kooskõlas ka see, et Keskkonnaamet ei teavitanud avalikkust metsateatise esitamisest enne raieloa andmist. Riigikohtu hinnangul piisab avalikkuse teavitamiseks sellest, kui nt infosüsteemis tehakse kättesaadavaks teave, et metsateatis on esitatud. Nii saavad huvitatud isikud teada kavandatava raie asukohast ja tingimustest enne teatise jõustumist. Seisukohtade ja vastuväidete esitamiseks võiks anda nt ühenädalase või kümnepäevase tähtaja.

Tänase kohtuotsusega tühistas Riigikohus nii Tallinna Halduskohtu kui ka Tallinna Ringkonnakohtu eelnevad otsused ja mõistis Keskkonnaametilt Päraküla selts MTÜ kasuks välja menetluskulu 19 000 eurot.

Otsusega saab tutvuda [Riigikohtu veebilehel](#).

HOLLANDI LASTEHOIU TOETUSE SKANDAAL

- Aastatel 2012-2019 jäi 25 000- 30 000 pere lastehoiu toetusest ilma, sest pettuse tuvastamise algoritmi riskianalüüs märkis nad kahtlaseks.
- Hiljem leiti, et u 94% neist juhtudest hindas algoritm pettust valesti.
- Kuna välja makstud toetus tuli kohe tagasi maksta, siis paljudele peredele tõsised majanduslikud tagajärjed (pankrotid, kodu kaotus, töölt eemale jäämine lapse hooldamiseks jne).
- 2021 astus valitsus skandaali tõttu tagasi.

Administrative exclusion in the infrastructure-level bureaucracy: The case of the Dutch daycare benefit scandal

Rik Peeters¹ | Arjan C. Widlak²

¹División de Administración Pública Author, Centro de Investigación y Docencia Económicas (CIDE), Ciudad de México, Mexico

²Kafka Brigade Foundation, Amsterdam, Netherlands

Correspondence

Rik Peeters, Division de Administracion Pública Author, Centro de Investigación y Docencia Económicas (CIDE), Carretera México-Toluca 3655, CP 01210, Ciudad de México, México. Email: rik.peeters@cide.edu

Abstract

A key insight in the literature on administrative burdens and exclusion is that they can be a form of policy making by other means to disincentivize people's access to services, rights, and benefits. Using the case of the Dutch daycare benefit scandal, in which tens of thousands of citizens were wrongfully accused of welfare fraud and subsequently excluded from benefits, we argue for a broader understanding of the way administrative burdens can be constructed. We introduce the concept of the 'infrastructure-level bureaucracy' to understand how new forms of intra- and supra-organizational data exchange and algorithmic analysis can lead bureaucracies to fail to understand the reasoning underlying their own administra-

PROBLEEMIDE PÕHJUSED

- Cases are flagged as possible fraud through algorithmic risk analyses at the infrastructural level. However, neither data analysts nor operational staff are able to see which indicators lead the system to identify a case as “high risk” nor distinguish between deliberate fraud and unintentional errors or omissions in benefit applications.
- Punishment before proof of guilt - Tax Authority terminated rather than suspended benefits because the digital registration system did not have another technological option.
- Take no prisoners - specific reasons for the suspension of their benefit could not be specified /.../suspected beneficiaries were requested to hand in information /.../ risk of unintentional irregularities /.../ incomplete information led to an immediate and definitive termination of the benefit.
- All or nothing – beneficiaries forced to pay back the full benefit even if they would have been eligible for a (lower) benefit. Parents that filed a formal complaint faced long delays of up to 2 years.
- Suspect by association - possible fraud by a commercial intermediary agency led to the immediate flagging of all its clients without any individual indications of fraud.

AVATUD VALITSEMINE

- Läbipaistvus ja avaliku teabe kättesaadavus
 - Avalik teave - mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. (AvTS § 3 lg 1)
 - Reegel – kõik on avalik. Erandid riigisaladusele, isikuandmete ja ärisaladuse kaitsel, asutusesiseseks tunnistatud teabe kaitsel (tähtajaline, AvTS § 35).
- Demokraatlik kontroll
- Kaasamine, osalusdemokraatia (rahvaalgatus.ee)

TAL TECH

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Ehitajate tee 5, 19086 Tallinn,

Tel 620 2002 (E-R 8.30–17.00)

taltech.ee

**TALLINNA
TEHNIKAÜLIKOOL**